

ETNOLOG BORIS KUCHAR IN FILMSKI DOKUMENTI ČASA

Zadnji etnološki večer pred počitnicami (sreda, 15. junija 2011) sta skupaj pripravila Slovensko etnološko društvo in Slovenski etnografski muzej. Posvetili smo ga letošnjemu prejemniku plakete Nika Kureta za prispevek k razvoju slovenske vizualne etnografije. Boris Kuhar je plaketo prejel 10. marca 2011 na letošnjih Dnevih etnografskega filma.²

Zakaj Dokumenti časa? Tako sva z avtorjem posnetkov dr. Borisom Kuharjem poimenovala DVD z desetimi enotami, ki sva jih zmontirala iz njegovih filmskih posnetkov. Med letoma 1963 in 1978 je Kuhar kot direktor Slovenskega etnografskega muzeja na terenu po Sloveniji posnel osemnajst enot, v Afriki pa šest.³ Dokumenti časa tudi zato, ker so bili ti filmi po upokojitvi dr. Kuharja pozabljeni, založeni nekje v muzeju in smo jih ponovno odkrili leta 2001 po selitvi na Metelkovo. Tedaj smo jih dali telekinirati (obenem tudi digitalizirati) ter jih 16. oktobra 2003 prvič predstavili javnosti. Isto leto sem v *Etnologu* objavila članek Filmski dokumenti dr. Borisa Kuharja. Pozneje smo v muzeju našli še tri enote, dr. Kuhar pa enako število doma. V tistem času smo se v Slovenskem etnografskem muzeju intenzivno ukvarjali s pripravo obeh stalnih razstav in štiri Kuharjeve enote zmontirali za kolaže za prvo stalno razstavo Med naravo in kulturo.⁴ Po dokončanju druge stalne razstave Jaz, mi in drugi: Podobe mojega sveta sva se lani z avtorjem posnetkov lotila montaže izbranih celovitih enot.⁵

Pravkar dokončani DVD *Dokumenti časa* (produkcija SEM 2011) vsebuje deset enot:

- **Filmski zapisi z južnega Pohorja.** 1963, Vitanje, Spodnji Dolič, 12 min.
- **Sejem bil je živ ...** 1964, Metlika, 6 min.
- **Koranti, Kako so različni.** 1965, Gorca v Halozah, Markovci, 3,5 min.
- **Ekipa SEM v Koštaboni.** 1965, Istra, 2 min.

1 Prosili so me za poročilo o etnološkem večeru, napisala pa sem »nekaj vmes«. Dodajam seznam strokovne literature, ker bo celovit članek o vizualni etnografiji dr. Kuharja s popolno filmografijo izšel šele po raziskavi potopisov in drugih oddaj na Televiziji Slovenija.

2 Utemeljitev glej v prispevku Filmsko delovanje dr. Borisa Kuharja v Katalogu DEF, str. 60–69 ali na http://www.def.si/vsebina/DEF_katalog_splet.pdf.

3 Seznam vseh filmov: ibid, str. 61–62. Kjer prihaja do neujemanj, veljajo pozneje objavljeni kraji in datacije, saj sva med montažo za nekatere enote odkrila, da so bile posnete na drugih lokacijah ali sva jih ob primerjavi s fotografskim gradivom v dokumentaciji datirala drugače, kot je bilo ugotovljeno ob prvi identifikaciji gradiva v Slovenskem filmskem arhivu pri Arhivu RS.

4 V kolažu Gojeni ekosistemi prikazujemo trenje lanu na Muljavi, v kolažu Pustovanje orače iz Haloz in Markovcev, v kolažu Afrika pa življenje afriških ljudstev Diola in Matakam. Več podatkov o enotah na <http://www.etno-muzej.si/sl/avdiovizualni-kolazi>.

5 Nekatere enote so fragmentarne, določene vsebine se ponovijo večkrat, afriške vsebine pa so bile razen ene prikazane v seriji Televizije Slovenija S kamero po svetu.

- **Trgatev.** 1965, Drašiči, 5 min.
- **Koline v Škocjanskih hribih.** 1966, Škocjan pri Turjaku, 12 min.
- **Lučanje v Boljuncu pri Trstu.** 1970, Boljunec, 3 min.
- **Borovo gostüvanje.** 1974, Gerlinci, 9 min.
- **Ljudje ob reki Ubangui.** 1976, Centralnoafriška republika, 12 min.
- **Bajaničar iz Gotovelj.** 1978, Gotovlje pri Žalcu, 8 min.

Na letošnjih Dnevih etnografskega filma smo ob podelitvi plakete videli pet Kuharjevih filmov iz produkcije SEM in Borovo gostüvanje, prvi etnološki, tudi prvi dokumentarni film na Televiziji Ljubljana. Že tedaj sem predlagala temo za etnološki večer, da bi nagrajenca spoznali še skozi pogovor in tudi zato, da sva imela dodatni motiv dokončati še preostale enote. Etnološki večer sva s Kuharjem zasnovala tako, da se filmski program razen Filmskih zapisov z južnega Pohorja ni ponovil in da sva s pogovorom osvetlila vidike, ki na podelitvi plakete niso bili zajeti. Posledično na etnološkem večeru filmov nismo gledali po kronologiji nastanka, ampak po epizodah Kuharjeve poklicne poti. Povzemam jo v nekaj sklopih.

Boris Kuhar je po drugi svetovni vojni v Beogradu študiral diplomacijo in novinarstvo, ko pa so zaradi razkola s Sovjetsko zvezo ta študij ukinili, se je ob delu vpisal v tretji letnik etnologije v Ljubljani. Diplomiral je iz borovega gostüvanja in kot sodelavec novoustanovljene Televizije Ljubljana napisal scenarij za prvi dokumentarni in etnološki film na Televiziji Ljubljana (Borovo gostüvanje, Moravci, 1958). Za spremembo smo si na etnološkem večeru ogledali posnetke borovega gostüvanja iz Gerlinec, čeprav so nastali precej pozneje (1974).

Kuhar je bil v Odbor za etnografski film povabljen kot predstavnik Televizije Ljubljana kmalu potem, ko ga je Niko Kuret leta 1957 ustanovil pri tedanjem Etnografskem društvu (predsednik je bil Boris Orel, direktor Etnografskega muzeja). Kuhar se je tedaj seznanil s Kuretovimi stališči o pomenu filma v etnologiji in tudi s seznamom urgentnih snemanj, ki jih je sestavil Odbor. Njegova prednost je bila, da je znal snemati in se vsaj v grobem spoznal na vse faze filmske produkcije. Orlova nenadna smrt leta 1962 je povzročila konec delovanja Odbora, Borisa Kuharja pa so povabili, da prevzame ravnateljstvo muzeja. Sprejel je ponudbo in nadaljeval prakso raziskovalnih terenskih ekip svojega predhodnika,⁶ tako da je šla 20. ekipa julija 1963 raziskovat na južno Pohorje. Boris Kuhar je s 16-milimetrsko kamero posnel pet kratkih filmskih zapisov, ki jih je v sklopu razstave Južno Pohorje napovedanim skupinam prikazoval s pomočjo projektorja in jih sproti komentiral. Vklupil jih je tudi v eno uro dolg direktni prenos z razstave, ki ga je pripravil za Televizijo Ljubljana.⁷

6 Boris Orel jo je uvedel leta 1948, da bi muzej pridobil predmete in podatke s celotnega etničnega ozemlja.

7 Posnetki prenosa se žal niso ohranili, samo »srajčka«, torej pisna dokumentacija o oddaji, in zabeležka, da je teh pet kratkih vstavljenih filmskih enot odnesel avtor.

* Nadja Valentinčič Furlan, univ. dipl. etnol. in kult. antrop., anglistka, višja kustodinja, Kustodiat za etnografski film, Slovenski etnografski muzej, 1000 Ljubljana, Metelkova 2, E-naslov: nadja.valenticic@etno-muzej.si

Cena posameznega izvoda | Price per Copy: 5 EUR

Letna naročnina | Yearly Subscription: 20 EUR

Transakcijski račun SED | SED Transaction Account Number: 02083-0016028646 NLB, d. d., Mestna hranilnica

Distributer | Distribution: BUČA d. o. o.

UDK 39(497.4)(05)

ISSN 0351-2908

Glasnik SED je indeksiran v bazah podatkov | Glasnik SED is entered into the following data bases:

Anthropological Index Online (AIO RAI) <http://aio.anthropology.org.uk>

Anthropological Literature <http://hcl.harvard.edu/tozzer/al.html>

ULRICH's International Periodical Directory (I.P.D.) <http://www.ovod.com>

RILM Abstract of Music Literature <http://www.rilm.org/prime-jt.htm1#G>

International Bibliography of the Social Sciences (IBSS)

<http://www.lse.ac.uk/collections/IBSS/about/journalsG.htm>

CAB Abstract <http://www.cabi.org>

Revijo subvencionirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za kulturo RS. Prispevke svojih sodelavcev subvencionira tudi Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Revija je vpisana v evidenco javnih glasil, ki jo vodi Ministrstvo za kulturo pod zaporedno št. 550. | The Bulletin is subsidized by the Slovenian Book Agency and the Slovene Ministry of Culture. Articles of its contributors are also subsidized by the Faculty of Arts Scientific Institute. The Bulletin has been entered in the record of public printed media at the Slovene Ministry of Culture under the number 550.

Fotografija na naslovnici | Front Cover:

Ekpa SEM na Južnem Pohorju leta 1963. Od leve proti desni: Milica Varšek, Helena Ložar-Podlogar, Fanči Šarf, Pavla Štrukelj, Boris Kuhar. Fotografijo hrani Boris Kuhar.

Slovene Ethnographic Museum research team in Južno Pohorje, 1963. From left to right: Milica Varšek, Helena Ložar-Podlogar, Fanči Šarf, Pavla Štrukelj, Boris Kuhar.

Photograph in possession of Boris Kuhar.

Izšlo | Published:

Trboje, julij 2011